

LGBT ÖĞRENCİLERİ AİLE ve OKUL KISKACINA KARŞI NASIL KORUMALI!

**Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans (LGBT)
Öğrenciler ve Aileleri ile Çalışan
Öğretmenler İçin Eğitim Broşürü**

**KA
OS
GL**

okullardaki kurtuluşu
heteroseksüelleri de
özgürlüştürecek

Kaos GL Eğitim

LGBT ÖĞRENCİLERİ AİLE VE OKUL KISKACINA KARŞI NASIL KORUMALI!

Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans (LGBT)
Öğrenciler ve Aileleri ile Çalışan Öğretmenler
İçin Eğitim Broşürü

Hazırlayan: Yasemin Şafak, *Psikolojik Danışman*

Kaos GL

Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, 29/12
Demirtepe / Kızılay - Ankara

Telefon: +90 312 230 0358

Faks: +90 312 230 6277

E-posta: kaosgl@kaosgl.org
egitim@kaosgl.org

URL: www.kaosgldernegi.org
kaosgl.org
kaosgldergi.com
antihomofobi.org

Eylül 2012, Ankara

Kaos GL yayını bu kitapçık para ile satılmaz.

Baskı ve Cilt:

Ayrıntı Basımevi, Ostim, Ankara
0312 394 5590

Bu kitapçık
Friedrich-Ebert-Stiftung Derneği
Türkiye Temsilciliği tarafından
desteklenmiştir.

İÇİNDEKİLER

02 Öğretmenler, Aile ve Okul Kısılcına
Karşı LGBT Öğrencileri Korumalı!

04 Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet
ve Cinsiyet Kimliği

07 Cinsel Yönelimler,
Lgbt Terimler ve Tanımlar

11 Lgbt Bireylere Yönelik
Ayrımcılık İdeolojileri

16 Eşcinsellikle İlgili Yaygın Yanlışlara
Karşı Bilimsel Doğrular

34 Lgbt Öğrenciler ve Aileleri ile
Çalışan Öğretmenlere Öneriler

ÖĞRETMENLER, AİLE VE OKUL KISKACINA KARŞI LGBT ÖĞRENCİLERİ KORUMALI!

“Ellerine oje sürmüş bir erkek öğrenciye bunun yanlış olduğunu söylemek ve bir erkeğin yapması gerekenleri öğretmek, bir eğitimci olarak benim görevimdir. Zorla da olsa öğretirim. Sizin çocuğunuz böyle olsa, siz kabul eder miydiniz? Ben bunu kabul edemem.”

Bu cümleler, bir çalışma sırasında, bilimsel perspektif yerine, kendi sosyal ve kültürel kodlarıyla hareket eden bir öğretmen tarafından sarf edilmiştir. Bu bakış açısı, eğitim sisteminde, öğretmek eyleminin değil, eğip biçimlendirerek tekleştirmenin amaçlanması, öğrencilerin birer özne değil nesne olarak görülmesinin ve elbette ki homofobik yaklaşımın doğal sonucudur. Eğitim alanında çalışanların, içinde bulundukları toplumun hâkim norm ve değerlerinden etkilenmesi ve kişisel bakış açılarının kendilerine özgü olması kabul edilir bir durumdur. Ancak bir öğretmenin, karşısındaki öğrencinin adına düşünüp karar vermesi ya da onu eğip bükerek kendisine/çoğunluğa benzetmeye çalışması insan hakkı ihlalidir.

Bir öğretmenin insan haklarını yok sayan bir tutum sergilemesi, mesleğe ait ahlaki kurallara da riayet edilmediği ve edilmeyeceği anlamına gelmektedir. Çünkü mesleklerin özelliklerine göre oluşturulan ahlaki kurallar, temelini insan haklarından almaktadır. Elbette ki çocuklara, her bir gelişim dönemini güçlenmiş bir biçimde tamamlayabilmeleri amacıyla bir öğretmen olarak destek vermeliyiz. Ancak bizler, bir yetişkin ve bir öğretmen

olarak çocukların karşısında sahip olduğumuz bilişsel donanımın getirdiği gücü, olumlu yönde kullanmak sorumluluğunu da taşımaktayız. Gelişimsel özelliklerini dikkate alarak, bize göre doğru olanı değil, gerçekten var olanı göstererek kendini tanımasına, kendisinin ve başkalarının farklı yönlerini kabul etmesine, duygu ve düşüncelerini anlamlandırmasına yardımcı olmalı ve kendine olan saygısını güçlendirmek için desteklemeliyiz.

Bu desteği doğru bir şekilde sunabilmemizin tek yolu da herkesten önce bizim, cinsel kimlik, LGBT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans) terimler ve tanımlar hakkında doğru ve insani bilgilere sahip olmamızdır. Bu broşürün hazırlanma amacı hem terimler ve tanımlar hem de okulda yapılabilecek çalışmalar konusunda yol gösterici olmaktır.

Yasemin ŞAFAK,
Psikolojik Danışman,
Kaos GL Danışma Kurulu
Eğitim Çalışma Grubu Üyesi

CİNSİYET, TOPLUMSAL CİNSİYET ve CİNSİYET KİMLİĞİ

CİNSİYET (Sex)

Biyolojik cinsiyeti ifade eder; kadın ve erkeğin sahip olduğu genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerdir. Canlı türlerinin neredeyse tamamının, özellikle üreme organları ve sistemleri üzerinden dişi ve erkek olarak iki temel biçimde farklılaşması “cinsiyet” olarak tanımlanır.

CİNSEL KİMLİK

Kişinin biyolojik olarak cinsel özelliklerini yansıtır. Bunlar kromozomlar, cinsel hormonlar, dış ve iç cinsel organlar, üreme hücrelerinin geliştiği dokular ve ikincil cinsiyet özellikleridir. Kişinin kendini hangi cinsiyetle özdeşleştirdiğini ifade etmek için de kullanılır. Ayrıca, kimi zaman cinsel kimlik kavramı cinsel yönelimi ifade etmek için de kullanılabilir.

TOPLUMSAL CİNSİYET (Gender)

Toplumsal cinsiyet kadının ve erkeğin rollerini, sorumluluklarını, güç ilişkilerini ve toplumsal konumlarını belirleyen bir kavramdır.

Yaşanılan zaman, coğrafya ve kültüre göre değişen, farklı cinsiyetlere sahip insanlardan beklenen sosyal rol, davranış ve fiziksel görünüşün bütününe ifade eder.

Toplumsal cinsiyet kişinin içinde yaşadığı toplumda aileden başlayarak modellerin gözlenmesi yoluyla edinilir. Kadın ve erkekler bu kavramın içindeki normları sosyalleşme süreci içinde öğrenirler. Her iki cinse ait bu

tür özellikler; aile, arkadaşlar, söz sahibi kişiler, dini ve kültürel öğretilerin yanısıra okul, işyeri ve basın-yayın organlarının etkileri ile şekillenmektedir.

CİNSİYET ROLÜ (Gender Role)

Toplumsal cinsiyetin bir parçasıdır ve kişinin kendisini bir oğlan çocuk/erkek veya kız çocuk/kadın konumunda göstermek için yaptığı ve söylediği şeylerin tümü olarak tanımlanmaktadır.

Kadına ve erkeğe yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri ve sorumlulukları insanlar arasında bir eşitsizlik ve ayrımcılığa sebep olmaktadır. Cinsiyet biyolojik varlığımızın bir sonucu iken; toplumsal cinsiyet doğumdan önceki süreçle başlayan ve ölümle son bulan bir kavramdır. Kadınlar ev gibi özel bir alanda sınırlı kalırken, erkekler kendilerini dışarıda gösterirler. Genel olarak yaşamın her anında ve alanında görülebilen bu tablolar “toplumsal cinsiyet eşitsizliğini” oluşturur. “Toplumsal cinsiyet eşitliğini” sağlamak için ise; bireylerin cinsiyetleri nedeni ile fırsatları kullanmasında, kaynakların ayrılması ve kullanılmasında, hizmetlere ulaşmada ayrımcılığa maruz kalmayacağı ve bireylerin kendilerine ayrımcılık yapılmayacağı bir ortam oluşturulmalıdır.

Toplumsal cinsiyet vasıtası ile kadın ve erkekler arasındaki sınırlar belirlenir ve bu iki cins arasındaki ilişkiler toplum tarafından denetlenir. Toplumsal cinsiyet rolleri toplumun görmek istediği kadın-erkek kalıplarına göre şekillenir. Erkeklerle ve kadınlara karşı tutumlar toplumdan topluma değişir, kadın erkek rolleri toplumsal yakıştırma, yapıştırmalardır.

CİNSİYET KİMLİĞİ (Gender Identity)

Kişinin kendini hangi toplumsal cinsiyet kimliği üzerinden tanımladığı ve ya diğer insanlar tarafından

hangi toplumsal cinsiyet kimliği üzerinden tanımlandığını ifade etmek için kullanılır. Kültürümüzün herhangi bir cinsiyete ait olma durumunda bireyden beklediği nitelik veya karakterdir. Bu, toplumun cinsiyetlere atfettiği özelliklere göre kültürden kültüre değişebilir. Örneğin kıyafet, davranış tarzı kişinin cinsiyet kimliğini oluşturabilir.

Cinsiyet kimliği kişinin vücuduyla ilgili bireysel hislerini içerecek şekilde (tıbbi, cerrahi ya da diğer araçlarla bedensel olarak görünüşünü ya da fonksiyonlarını özgür bir şekilde değiştirmeyi de kapsayabilen), doğumdan itibaren kazandığı biyolojik cinsiyetle uyumlu ya da uyumlu olmayabilen, cinsiyeti hakkında derinden hissettiği içsel ve bireysel duygulara ve giyim, konuşma ve davranış biçimlerini de içerecek şekilde cinsiyetin diğer biçimlerde dışavurumuna atıfta bulunur.

CİNSİYET GEÇİŞ SÜRECİ

Cinsiyet geçişi veya inşası, bireyin toplumsal cinsiyetini biyolojik cinsiyeti ile uyumlu hale getirdiği bir süreçtir. Bu süreç genellikle kişisel, sosyal ve medikal yönleri gerektirmektedir. Tıpta cinsiyet değiştirme denilen, bu süreçteki kişilerin ise cinsiyet geçiş süreci ameliyatı olarak isimlendirdikleri müdahale ile bireyin cinsel organlarının erkekten kadına veya kadından erkeğe dönüştürülmesi en önemli ameliyattır. Bu ameliyat göğüs bölgesi ve diğer bölgelerin değişimini kapsayabilir.

CİNSEL YÖNELİMLER, LGBT TERİMLER ve TANIMLAR

LGBT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans)

Lezbiyen, gey, biseksüel ve trans (travesti ve transseksüel); zaman zaman “cinsel azınlıklar” diye de anılan grup ve kimliklerin tümünü kapsayan terimdir.

CİNSEL YÖNELİM (Sexual Orientation)

Kişinin cinsel dürtülerinin hangi cinse yönlendiğini belirler. Belli bir cinsiyetteki bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekim olarak tanımlanabilir. Heteroseksüellik, eşcinsellik, biseksüellik gibi.

Cinsel yönelim, cinselliği oluşturan dört unsurdan biridir. Diğer üçünden belli bir cinsiyetteki bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekimle ayrılır. Cinsellikle ilgili diğer üç unsur da biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyet (gender) kimliği (erkek ya da kadın olmaya ilişkin psikolojik duyum) ve sosyal cinsiyet rolü (eril ya da kadınsı davranışları belirleyen kültürel normlara uyum).

Tanınmış üç cinsel yönelime göre; kişinin kendi cinsiyetinden birine yönelmesi eşcinsellik, kişinin karşı cinsiyetten birine yönelmesi heteroseksüellik, kişinin her iki cinsiyete de yönelmesi biseksüelliktir. Eşcinsel yönelimli bireyler “gey” ya da “lezbiyen” olarak da adlandırılırlar.

Cinsel yönelim, duyguları ve kendilik kavramını (self-concept) içerdiği için cinsel davranıştan farklıdır. Bireyler davranışlarıyla cinsel yönelimlerini ifade edebilecekleri gibi etmeyebilirler de.

EŞCİNSEL

Kendi cinsinden olanlara duygusal ve cinsel yönelim içinde bulunan kadın veya erkek. Eşcinsel terimi, Homoseksüel (Homosexual) kelimesinin Türkçe karşılığı olarak hem kadın eşcinseller hem de erkek eşcinseller için kullanılmakla birlikte günlük hayatta daha çok erkek eşcinselleri ifade ettiğinden erkek eşcinseller için “gey”, kadın eşcinseller için “lezbiyen” isimleri de kullanılır.

EŞCİNSELLİK

“Homosexuality” teriminin birebir çevirisidir. Zamanında bir tıp terimi olarak tanımlanmıştır. Aynı cinsiyetten iki kişi arasındaki cinsel ya da duygusal çekim ve cinsel davranışları ifade eden bir kavramdır. Toplum genelinde ve bazı ruh sağlığı profesyonellerindeki kanının aksine eşcinsellik ile transeksüalizm veya transvestik davranış birbirinin uzantısı, örneğin transeksüalizm eşcinselliğin daha aşırı bir şekli değildir. Bunlar ayrı düzlemlere ait olgulardır.

GEY

Bu terim, 1970’lerin başında Gey Kurtuluş Hareketiyle (Gay Liberation Movement) birlikte ortaya çıkmıştır. Başlangıçta hem kadın hem erkek eşcinselleri kapsayan bir kelime olmakla beraber, günümüzde sadece erkek eşcinseller kendileri için kullanmaktadırlar. Terim süreç içinde “homoseksüellik”ten politik bir kopuşa işaret eder. “Homoseksüel” kelimesi, tıp tarafından tanımlanmış olduğu halde, hak temelli bir mücadele eksenini benimsemiş olan Gey Kurtuluş Hareketi ile “gey” kelimesi aynı cinsten insanların birbirlerine karşı duygusal veya cinsel yönelimleriyle yarattıkları hayat tarzını tanımlamak için, eşcinsel bireyler tarafından ortaya konmuştur.

Bu kelimenin, Türkçeye, İngilizceden olduğu gibi alınması 80’lere rastlar. 1999’da “Türkiyeli Eşcinseller Buluşması” sonrasında “gay” Türkçeleştirilerek “gey”

olarak kullanılmaya başlanmıştır. Eylül 2006 tarihinden itibaren de TDK elektronik sözlüğüne gey, “erkek eşcinsel” olarak geçmiştir.

LEZBİYEN

Duygusal, cinsel, erotik yönelimleri kendi cinsinden bireylere yönelik olan kadınları tanımlamak için kullanılmaktadır. Kelime eşcinsel kadın şair Sappho’nun M.Ö. 6. yüzyılda yaşadığı Lesbos (günümüzdeki adıyla Midilli) Adası’nın isminden türemiştir.

BİSEKSÜEL

Hem kendi cinsine hem de karşı cinse duygusal, erotik ve cinsel yönelim içinde olan kadın veya erkekleri tanımlamak için kullanılmaktadır.

HETEROSEKSÜEL

Duygusal, cinsel ve erotik olarak karşı cinsten kişilere yönelmiş olan kadın ya da erkekleri tanımlamak için kullanılmaktadır.

HETEROSEKSÜELLİK

Bireylerin, cinsel, duygusal ve erotik olarak karşı cinsten kişilere yönelmiş olma halidir. Kendiliğinden ve zorunlu olarak, toplumda egemen varoluştur. Bu kendiliğinden ve zorunluluk hali, heteroseksüel bireylerin kendilerini “heteroseksüel” olarak tanımlamalarına bile gerek duyurmamaktadır. Bu durumdaki bireyler, kendini “eşcinsel” ya da “heteroseksüel olmayan” diye tanımlayan bireylerin ortaya çıkmasını kavrayamamakta, “homofobik” ve “heteroseksist” olabilmektedir. Doğal olarak bu durum, bütün heteroseksüellerin heteroseksist olduğu anlamına gelmemektedir.

TRANSGENDER

Cinsiyet geçiş sürecini tamamlamış ya da tamamlamamış; ancak biyolojik cinsiyetine ve görünümüne

bir şekilde müdahale edenleri ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Travesti, halk arasında cinsiyet geçiş ameliyatı olmamış, yalnızca dış görünümü ve davranışlarıyla kadın kimliğine bürünenleri; transseksüel de giyim ve davranışlardan öte cinsiyet geçiş ameliyatı olanları belirlemek için kullanılan kelimelerdir. Bununla birlikte Türkiye’de fazla yaygınlık kazanmamış olan transgender terimi çoğunlukla hem transseksüeller ve travestileri hem de interseks kişileri (cinsiyetlerarası) kapsamaktadır. Türkiye’de LGBT örgütleri, “transgender” terimini karşılayacak şekilde “trans” adlandırmasını kullanmaktadır.

TRANSSEKSÜEL

Hem “erkek” hem de “kadın” için geçerlidir. Kişinin davranışlarından çok iç dünyasında kendisini karşı cinsten biri gibi görmesi, hissetmesidir. Transseksüel kişinin ruhsal eğilimleri için belirleyici olan bir kelimedir, bu yüzden transseksüeller dış görünüşlerinden belirlenemeyebilir. Çünkü kendilerini, karşı cinsten hissettiklerini dış görünüşlerine her zaman yansıtmayabilirler. Transseksüel hem erkek hem de kadın için geçerlidir. Kişi “erkek” olduğu halde kadın olmayı, “kadın” olduğu halde erkek olmayı isteyebilir.

TRAVESTİ (Transvestite/Cross Dresser)

Dış görünüşüyle ve davranışlarıyla karşı cinse ait olma isteğini ifade eder. Travesti dendiğinde sık bir şekilde “kadın kılığındaki erkekler” akla gelse de travesti kelimesi aslında hem “erkek” hem de “kadın” için geçerlidir. Travestiler karşı cinsin eşyalarını kullanmaktan, karşı cinsin giydiği kıyafetleri giymekten, ait olmak istediği cinsin davranışını sergilemekten zevk alan kimselerdir.

LGBT BİREYLERE YÖNELİK AYRIMCILIK İDEOLOJİLERİ

HETERONORMATİVİTE

Heteroseksüelliğin normal ve tek cinsel yönelim olarak görülmesi, toplumsal değerlerin, kuralların ve yaşam biçimlerinin herkes heteroseksüelmiş gibi kabul edilmesidir. İnsanların kadın ve erkek olarak ikiye ayrılmasını; cinsel ilişkilerin/evliliklerin sadece ve sadece karşı cinsiyetlere sahip kişiler arasında olabileceğini ve her cinsiyetin kendine has rolleri olduğunu iddia eden inançlar, düşünceler, normlar bütünüdür.

HETEROSEKSİZM

Heteroseksüelliği bir zorunluluk olarak gören ve biricik varoluş biçimi olarak dayatan heteroseksizm bir tür ırkçılıktır. Kadınlara yönelik ayrımcılık olan seksizmin (cinsiyetçilik), heteroseksüel olmayanlara yönelik halidir.

Heteroseksizm doğal, normal, üstün ve kabul edilir olan cinsel yönelimin heteroseksüellik olduğunu öne süren; heteroseksüel olmayan her türlü davranış, kimlik veya ilişkiyi damgalayan, reddeden ve aşağılayan ideolojik sistem anlamına gelmektedir.

Bugüne kadar toplumda yerleşmiş, kalıplaşmış olan kadın ve erkek rollerine uymayan, bir anlamda genel den “farklı” olarak görülen eşcinsel bireyler bu anlayış çerçevesinde fiziksel, duygusal ve psikolojik saldırılara maruz kalmaktadır.

Eşcinsel bireylerin toplumsal hayatta mağdur oldukları en önemli alanlardan birisi de kuşkusuz eğitim or-

taamlarıdır. Temel insan haklarından olan eğitim hakkını kullanmak için öğrenim gören eşcinseller, mevcut eğitim sisteminin olumsuz işleyişinin yanı sıra öğrencilerin ve eğitim alanı çalışanlarının eşcinselliğe yönelik ayrımcı bilgi, tutum ve davranışlarına maruz kalmaktadırlar.

Eşcinsellik 1973 yılında psikiyatrik bir hastalık olmaktan çıkartılmış olsa da, eğitimcilerin eşcinselliğe ve eşcinsellere olan bakış açıları, tutum ve davranışlarında bu denli keskin değişimler olmamıştır. Olasılıkla eşcinsellikle ilgili yargı ve düşünceleri şekillendiren dini inanışlar, politik inançlar, kültürel yapı, kişisel özellikler, stereotipler gibi birçok etken tarafından etkileniyor olması buna yol açmaktadır.

HETEROSEKSİST

Heteroseksizmi savunan kişidir. Heteroseksüellik dışında hiçbir varoluşu kabul etmez ve heteroseksüel olmayanlara şiddete varan fizik ya da psikolojik terör uygular. Lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylerin eşit vatandaşlık hakkını tanımayan heteroseksist sitem, LGBT'lerin başta yaşam, ifade ve örgütlenme hakkı olmak üzere temel insan haklarını güvenceye alıp korumaya yanaşmamaktadır.

TRANSFOBİ

Biyolojik cinsiyetinden dolayı kendisinden beklenen seksüel ve toplumsal rollere uymayarak cinsiyetini yeniden inşa etme sürecindeki kişilere karşı bir tür kaygı ve korku ifadesidir. Terim, travesti ve transseksüellere yönelik önyargı ve nefret sonucunda ortaya çıkan ayrımcılığı anlatır.

GEYFOBİ

Gey kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

LEZFOBİ

Lezbiyen kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

BİFOBİ

Biseksüel kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

HOMOFOBİ

Bu terim, eşcinsellere yönelik önyargı ve nefreti anlatır. Bir tür kaygı ve korku ifadesidir. Lezbiyen, gey, biseksüel veya trans kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

Homofobi günümüzde cinsel yönelimi heteroseksüel olmayan kişilere karşı ayrımcılığı ifade etmek için kullanılan genel bir terim olmakla birlikte “geyfobi”, “lezfobi”, “bifobi” ve “transfobi” gibi farklı biçimlerde de kendisini gösterebilmekte ve ifade edilmektedir.

Cinsel yönelim ve cinsel davranışların XIX. yüzyıl sonundan başlayarak tıp disiplini kapsamında sağlık ve hastalık boyutlarıyla değerlendirilmeye başlanması çok sayıda yeni soruna neden olmuştur.

O zamana dek günah ve suç kavramları üzerinden ayrımcılık ve dışlanmaya maruz kalan eşcinseller, bu kez tedavi uygulamalarının nesnesi haline getirilmiş ve örselenmişlerdir.

1970’li yıllardan sonra eşcinselliğin hastalık kategorisi olmaktan çıkarılması önceki dönemlerde yapılan tedavi çabalarının olumsuz etkilerinin daha nesnel değerlendirilebilmesini sağlamıştır. Eşcinselleri “heteroseksüel yapma” olarak tanımlanabilecek onarım ve dönüştürme tedavilerinin hem eşcinseller hem de bu tedavileri uygulamak zorunda kalan hekimlerde olumsuz etkilere neden olduğu bilinmektedir.

Eşcinselliğin hastalık olarak değerlendirilmesi, tıpkı şizofreni ve benzeri ağır psikiyatrik hastalıklara yakalanmış bireylerin maruz kaldıkları “stigmatizasyon”a onların da hedef olmasını ve toplumda ayrımcılığa uğramalarına yol açmıştır. Bu ayrımcılık, başta homofobi olmak üzere değişik adlandırmalarla tanımlanmaya çalışılmıştır. Eşcinsellere ve eşcinselliğe karşı olumsuz duygu, düşünce, tutum ve davranışları anlatmak amacıyla temel olarak üç terim kullanılmaktadır; homofobi, homonegativizm ve heteroseksizm.

Homofobi kavramını ilk kez, Amerikalı bir klinik psikolog olan George Weinberg, 1972’de yayınladığı “Toplum ve Sağlıklı Homoseksüel” adlı çalışmasında kullanmıştır. George Weinberg, kavramı, heteroseksüellerden farklı bir cinsel yönelimi olanlara dair akıl dışı bir korku olarak tanımlamaktadır.

LGBT’lere yönelik olumsuz, korkulu veya nefret dolu tutum ve davranışları ifade etmekte kullanılan homofobi yaygın şekilde kullanılan bir terim olmakla birlikte birkaç nedenden dolayı eleştirilmektedir. Her ne kadar heteroseksüellerin LGBT karşıtı önyargılarını ifade etse de, bu tutumun klinik anlamda “fobi” olmadığı ve bu kişilerin diğer fobilerdeki gibi fobiyle ilişkili fizyolojik reaksiyonları yaşamadıkları gösterilmiştir. Ayrıca terimin içindeki -fobi sözcüğü nedeniyle, bireysel ve klinik bir durum akla gelmekte ve bu nedenle de eşcinsellere karşı olan önyargıların kültürel ideolojilerden köken alan sosyal bir fenomen oluşuna vurgu yapılmamaktadır.

Heteroseksist ideolojinin bir ürünü olarak homofobi, heteroseksüel olmayan kişilerin kimliklerinin yok edilmesi veya gizli kalmasını dayatmaktadır. Homofobi, bir gruba sahip oldukları kimlikleri nedeniyle yöneltelen her türlü ayrımcılık, olumsuz davranış ve tutu-

mu içerir. Homofobi heteroseksüel ve eşcinsel kişilerde farklı derecelerde bulunabilir. Homofobi toplumsal olarak beslenen cinsiyetçi politik bir tutumdur. Heteroseksüel olmayan kimliklerin gizlenmesi talebi cinsel bir pratiğin gizlenmesiyle sınırlı değildir. Kişilerin kendilerini sahte bir kimlikle heteroseksüel olarak takdimi beklenir. Bu kendini inkâra dayanan, benlik duygusunu olumsuz etkileyen değerler anlayışının hâkim olduğu toplumlarda yetişen eşcinsel kişilerde erken yaşlardan, sıklıkla önergelikten itibaren, kendi cinsine yakınlık duyma korkusu taşır ve homofobik anlayışı içselleştirebilir.

Eşcinsellerin içinde yaşadıkları toplumlarda karşılaştıkları ayrımcılık, önyargılar ve kalıp yargılar özellikle eşcinsellerin, cinsel kimliklerini gizlemeden görünür olmayı daha çok tercih etmeleriyle neredeyse doğru orantılı olarak giderek artan homofobi, sadece eşcinsellerin değil, adil ve özgür bir yaşamı savunan herkesin sorunu haline geliyor.

EŞCİNSELLİKLE İLGİLİ YAYGIN YANLIŞLARA KARŞI BİLİMSEL DOĞRULAR

Eşcinselliğin “hastalık” olduğunu ve tedavi edilebildiğini öne süren açıklamalara, Homofobiye Karşı Ruh Sağlığı Girişimi cevap veriyor...

Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Selma Aliye Kavaf, 7 Mart 2010 tarihli Hürriyet Gazetesi’nde yayınlanan röportajında eşcinselliğin biyolojik bir bozukluk olduğuna inandığını belirterek tedavi edilmesi gereken bir hastalık olduğu beyanında bulunmuştur. Bu beyanla ilgili olarak kamuoyunda yaşanan tartışmalar ve verilen tepkilerin yanı sıra ruh sağlığı ve tıpla ilgili yerel otoriteler kayıtsız kalmamış, karşı görüş belirtmiştir (Türkiye Psikiyatri Derneği ve CETAD, 2010; Türk Psikologlar Derneği, 2010; Türk Tabipleri Birliği, 2010).

Eşcinselliğin hastalık olarak kabul edilmediğini vurgulayan ve homofobik tutuma karşı duran bu açıklamalar dışında, insan hakları alanında çalışan bazı örgütlerin yanı sıra bilim insanı unvanına sahip bazı ruh sağlığı çalışanlarının Kavaf’ın beyanlarını destekleyen, meslek örgütlerinin açıklamalarını eleştiren bildirileri olmuştur.

Eşcinselliğin hastalık olduğunu ve tedavi edilebildiğini öne süren benzeri açıklamalar daha önce de yapılmıştı. Ruh sağlığı çalışanlarının kişisel değer ve yargılarının mesleki pratiklerine olumsuz yansımaları olabileceği, bilimsellikten uzak bir takım yargıların bilim insanları tarafından dile getirildiğinde kamuoyunda bilimsel saptamalar olarak kabul edilme ihtimali olduğu göz önünde bulundurarak, bu açıklamalarla ilgili bilim-

sel görüşleri kamuoyu ve ruh sağlığı çalışanları ile paylaşmayı uygun gördük.

“Eşcinsellik cinsel kimlik bozukluğudur.”

Cinsel kimlik kişinin kendi bedeni ve benliğini belli bir cinsiyet içinde algılayışıdır; cinsel yönelim kişide cinsel duygu, istek ve davranışların belli bir cinsiyete çekimidir; cinsel rol ise toplum içinde cinsellik açısından dışavuran davranışların görünümüdür. Psikiyatrik sınıflandırmalar ve ana kaynak metinlerde bu kavramlar bu şekilde tanımlanmaktadır (Öztürk ve Uluşahin, 2008; Drescher ve Byne, 2009; Green, 2009). Dolayısıyla, eşcinsellik cinsel kimlik ya da cinsel rolle değil cinsel yönelimle ilişkilidir. Eşcinsel yönelim bireyin cinsel duygu istek ve davranışlarının kendi cinsine dönük olmasıdır, erkek eşcinsel için gey, kadın eşcinsel için lezbiyen ifadesi kullanılmaktadır. Cinsel yönelim karşı cinse olduğunda heteroseksüellik, her iki cinse dönük olduğunda biseksüellik söz konusudur. Bireyin eşcinsel olması biyolojik cinsiyetinden farklı bir cinsel kimliği (örneğin erkek eşcinselse kendini kadın gibi hissetmesi ve erkek olmaktan rahatsızlık duyması) olmasına sebep olmaz. Eşcinsellik cinsel kimlik bozukluğu değildir; cinsel yönelimlerden biridir ve hastalık ya da bozukluk olarak kabul edilmemektedir.

“Cinsel kimlik bozukluğu hastalık sınıflandırma sistemlerinde yer alan eşcinselliğin değiştirilip yeniden tanımlanan bölümüdür. Transseksüellik olarak bilinmektedir. Tedavisi gerektiği ve hastalık olarak tanımlandığı bilinmektedir.”

Transseksüellik bireyin cinsel kimliğinin biyolojik cinsiyetinden farklı olması, kişinin yoğun biçimde karşı cinsten olmak istemesi veya karşı cinsten olduğu gerçeğine inanması durumudur. Dolayısıyla cinsel kimlikle ilgili bir farklılıktır, cinsel yönelimle değil. Eşcinsellik değiştirilip bu şekilde tanımlanmamıştır, bu eşcin-

sellikten farklı bir tanımlamadır. Transseksüellik halen ruhsal bozukluklar sınıflandırmasında bir tanı kategorisi olarak yer almaktadır. Transseksüellikle ilgili tek bilimsel tıbbi yaklaşım cinsiyet değiştirme sürecidir, psikoterapi ya da ilaçlarla cinsel kimlik değiştirilemez (Öztürk ve Uluşahin, 2008; Green, 2009). Sınıflandırmada bu kategorinin yer alması, cinsiyet değiştirme sürecinde psikiyatrinin oynadığı birincil rolle ilgilidir. Bilimsel ve sorumlu meslek pratiğine sahip çıkan ruh sağlığı klinikleri tarafından cinsiyet değişimi sürecinde uyumu arttırmaya yönelik grup çalışmaları, bireysel izlemin yanında yürütülmektedir. Transseksüellik tedavi ile değiştirilen bir cinsel kimlik değildir. Ayrıca halen hazırlık aşamasında olan DSM V’te transseksüelite kategorisi gözden geçirilmektedir. Mevcut bilimsel verilerle sınıflandırmalardan çıkarılmasını savunan çok sayıda bilimsel yayın mevcuttur (Drescher, 2010). Tartışmaya açılmış olan taslak metinde “cinsel kimlik bozukluğu” yerine “uyumsuzluğu” ifadesi tercih edilmiştir (<http://www.dsm5.org/Pages/Default.aspx>).

“Pasif homoseksüeller genellikle “transseksüellik” sınırlarında kabul edilmektedirler. Kendini karşı cins gibi hissetmeden pasif eşcinsellik yaşamak ruhsal olarak pek mümkün değildir.”

Aktif ve pasif eşcinsel ifadeleri cinsel yönelim tanımıyla doğrudan ilgili değildir. Eşcinsel bireyin ağırlıklı olarak tercih ettiği cinsel birleşme türü ile ilgilidir ve sıklıkla aynı bireyde birlikte bulunabilmektedir. Bir eşcinselin ağırlıklı cinsel davranışı ne biçimde olursa olsun bunun cinsel kimlikle ilgisi yoktur. Eşcinsellik cinsel kimlikle ilgili bir farklılık içermez, yani “cinsel kimlik olarak kendi cinsidir”, cinsel yönelimi kendi cinsine dönüktür. Pasif eşcinsellerin kendilerini karşı cins gibi hissetmeleri, karşı cinse özgü davranışları sergilemeleri gerekli değildir. Cinsel kimlik ve cinsel yönelim birbirinden farklı iki insani boyuttur.

“Aktif eşcinseller cinsel ilişki biçimi hakkında hiç rahatsızlık duymazlar. “Sonuna kadar erkeğim ama cinselliği kendi cinsimle yaşarım” diyen aktif eşcinseller ilişkilerinde daha dominant, baskındır.”

Eşcinselliğinin farkına varan birey, ister aktif ister pasif olsun, toplumsal yargı ve inanışlar doğrultusunda edindikleri homofobi nedeniyle cinsel yönelimlerinden huzursuzluk ve kaygı duyabilir. Yaşadığı huzursuzluğu nedeniyle yaşantısını farklı şekillerde yeniden tanımlamaya çalışabilir. Bu tanımlamalar bir süre bireyin kaygısını azaltabilse de, çekirdek cinsel yönelim değişmediği için etkinliği geçicidir. Cinsel davranışı nedeniyle aktif olarak tanımlanan eşcinsellerin kişiler arası ilişkilerinde baskın (“dominant”) olduğu inancı, eşcinsellerle ilgili çok yaygın bir yanlış inanış, mittir. Toplumsal cinsiyet özellikleri olarak daha doğru bir şekilde tanımlanabilecek cinsellikle ilişkili sosyal davranış ve görünüm cinsel yönelimle doğrudan ilişkili değildir. Bir eşcinsel erkek birçok heteroseksüel erkekten daha “erkeksi” olabileceği gibi, yaşadığı dönem ve koşullarda “erkeksi” ya da “kadınsı” kabul edilen erkeklerin cinsel yönelimi heteroseksüel, biseksüel ya da eşcinsel olabilir.

“Eşcinsellik insanda doğal olarak var olan bir yönelim değildir. Sosyal öğrenme ile ve yanlış eğitimle gelişmiş bir durumdur. Biyolojik doğaya uymayan bir sapmadır.”

İnsanlık tarihi boyunca ve günümüzde hemen her insan topluluğunda, tarihsel dönem, coğrafi konum, toplumun yapısı ve kültürel özellikleri ne olursa olsun bireylerin kendi cinslerinden olan kişilere cinsel ve duygusal yakınlık duydukları ve duymakta olduklarına ilişkin tarihsel ve güncel bilgiler mevcuttur (Spencer, 1996; Vicinus ve ark., 2001; Drucker, 2001). Cinsel yönelim sadece cinsel davranışla sınırlı olmayıp bireyin yaşamının geneline hakim olan cinsel ve duygusal çekim, arzu ve bağlılık ve bunların gerçekleşmesi istek

ve fantezileri ile ilgilidir. Tarih boyunca dönem dönem farklı iktidar odakları tarafından (siyasi ve dini otoriteler) baskılanmaya çalışılması varolageldiğinin kanıtları arasında sayılabilir. Bu baskı araçları arasına tıbbın da girmesiyle eşcinsellik hastalık olarak kabul edilmeye başlamıştır (Crozier, 2001). Biyolojik ya da genel olarak doğaya uygun olmadığıysa ispatı ya da inkarı mümkün olmayan, bilimsel olarak yanlışlanamayacak bir iddiadır. Tıbbi görüşün üremeye yönelik olmayan tüm cinsel davranışları, mastürbasyonu ve heteroseksüel bağlamda bile olsa üreme dışında –haz ve sevgi ifadesi gibi amaçlarla yürütülen cinsel birliktelikleri, sağlıklı kabul etmeleri ile eşcinselliğin hastalık olarak kabulü eşzamanlıdır (Hart ve Wellings, 2002). “Doğaya aykırılık” iddiası, cinselliğin insan “doğa”sında sadece üremeyle sınırlı bir yeri olduğu kabulünden kaynaklanmaktadır; bu ise tıbbın uzun zamandır terk ettiği bir yaklaşımdır.

Cinsel yönelimlerin, eşcinsellik kadar heteroseksüelliğin de, kökenleri henüz bilimsel olarak gösterilmiş değildir. Her tür cinsel yönelimle ilgili genel kabul cinsel yönelimin bir seçim/tercih sonucu olmadığıdır, zira bireyler hayatlarının herhangi bir döneminde hangi cinsiyetten kişilerden hoşlanacaklarına, aşık olacaklarına, cinsel olarak uyarılacaklarına karar vermezler. Böyle bir karar süreci heteroseksüel bireyler için geçerli olmadığı gibi (yani bir erkek hayatının geri kalanında cinsel ve duygusal olarak kadınlara yöneleceğine karar vermediği gibi), heteroseksüellik dışında cinsel yönelimi olan kişilerde de söz konusu değildir.

Egemen ideolojinin heteroseksüelliğin tek meşru, doğru, norm olan cinsel yönelim olduğunu kabul etmesi (heteroseksizm), kişilerin doğumundan (bazen doğumundan da önce) itibaren hayatlarının hemen her döneminde en yakın çevreleri ve toplumun geneli tarafından heteroseksüel yönelimli olduğunun varsayılmasına, bu yönde eğitilmesi, bu yönelimle ilişkili özellik ve becerilerin kazanılmasına yönelik öğrenme süreçle-

rini takip etmesi, bireylerin heteroseksüel cinsel yönelime sahip olmalarını sağlayamamaktadır. Eşcinselliğin “sosyal öğrenme” bir yana, aşağı görüldüğü, ölüme kadar varan şekillerde nefret ve şiddete maruz kalmayla eşleştiği toplumlarda dahi, toplumun bir kısmında diğerlerinden farklı olmayan oranlarda eşcinsel yönelim görülmektedir. Öğrenme ve eğitim süreçleri, cinsel yönelimin belirleyenleri olmaktan çok, kişinin toplumsal cinsiyet özellikleri, kendini açık etme ya da gizlemeyi seçmesi üzerinde etkilidirler. Bu süreç eşcinsel bireylerde olduğu kadar heteroseksüel yönelimli kişilerde de işlemektedir; heteroseksüel bir kadının kendi cinselliği ile ilişkisi ve cinsel duygusal ilişkilerini yaşama biçimi ile ilgili toplumsal etkilere (sıklıkla olumsuz sonuçlarına şahit olduğumuz) Türkiye toplumundan örnek bulmak hiç zor olmayacaktır.

Eşcinsellik geçen yüzyılda ruh sağlığı uzmanlarınca öğrenme üzerinden açıklanmaya çalışılmış, daha doğrusu öğrenme yoluyla geliştiği varsayılarak, tiksindirme ve duyarsızlaştırma yöntemleri kullanılarak cinsel yönelim değiştirilmeye çalışılmıştır (McConaghy, 1969; Bancroft, 1969; Tanner, 1973). Uygulayanların sınırlı başarı iddialarının aksine, bu girişimlerin cinsel yönelim üzerinde etkili olmayıp, maruz kalan kişilerde kimi yaşamboyu süren cinsel ve ruhsal sorunlara neden olduğu, dahası bazı yöntemlerin (elektrik uygulanması ve apomorfin enjeksiyonu gibi) fiziksel hasara, kimi durumlarda ölüme neden olduğu bildirilmiştir (Smith ve ark, 2004).

“Heteroseksüelliğin geni vardır ancak eşcinselliğin geni yoktur.”

Ruhsal bozukluklarla ilgili olsun olmasın, insanla ilgili birçok özelliğin genetik bir arkaplanı olduğu günümüzde yaygın kabul görmektedir. Mizaç ve karakter özellikleri gibi karmaşık insani yapıların genlerle ilişkisine yönelik çok sayıda bilimsel veri mevcuttur. Yay-

gın kanı bu özelliklerin tek belirleyenin genetik yapı olmadığı, genlerin de çoklu etkileşimler aracılığıyla rol oynadığıdır. Cinsel yönelim gibi bir insan özelliğinin de tek bir gen tarafınca belirlenmesi beklenmemektedir. İnsanın biyolojik cinsiyet özelliklerinin (doğuştan sahip olduğu genital organlar gibi) kromozomlarında yerleşik genlerce kodlandığı bilinmekteyse de, heteroseksüellik dahil cinsel yönelim biyolojik cinsiyet özellikleriyle ilgili değildir. Dolayısıyla, “heteroseksüellik geni” de bilinmemektedir (Rahman, 2005).

Eşcinselliğin genetik kökenleri ile ilgili son 15 yılda birçok çalışma yapılmıştır. Gey ve lezbiyenlerin yakınlarında eşcinsellik yaygınlığının toplumdaki yaygınlıktan yüksek olması, eşcinselliğin tek yumurta ikizlerinde çift yumurta ikizlerinden daha yüksek oranda birlikte görülmesi genetiğin rolü olduğunu düşündürmüştür (Pillard ve Bailey, 1998; Bailey ve ark, 2000; Kendler ve ark, 2000). Aile ağaçları incelendiğinde, eşcinsel bireylerin anne tarafında daha çok eşcinsel bireye rastlanmasından yola çıkarak yapılan DNA analizleriyle de anne tarafından aktarılan genetik yapının (X kromozomu ya da mitokondriyal DNA) önemli olduğu öne sürülmüştür (Hamer ve ark, 1993; Sykes, 2003). Ayrıntılı analizlerle olumlu sonuçlar veren çalışmalar varsa da, tekrarlayan tutarlı bulgular elde edilen bir “eşcinsellik geni” yoktur. Öte yandan, bir durumun geni olması ya da olmaması, bu durumun bir patoloji olarak kabul edilip edilmemesiyle ilgili değildir. İnsanların birçok niteliği genler tarafından kodlanmakta, bu genlerin etkinliği ve çevresel koşulların etkisiyle nihai durum şekillenmektedir. İnsan genomuyla ilgili yapılan çalışmalarla her geçen gün benzeri bağlantılar kurulmaktadır.

“Hastalık olarak tanımlanmayan eşcinsellik egosintonik eşcinselliktir. Yani kişi bu tercihi özgür iradesi ile seçmiştir. Eşcinselliğini bir sorun olarak görmez. İkinci grup eşcinsellik egodistonik olarak bilinen eşcinsellik-

tir. Bu grup eşcinseller tedavi arayışı içindedir ve psikiyatrinin ilgi alanındadır.”

Eşcinselliğin bir ruhsal bozukluk olmadığına yönelik karar Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından 1973'te alınmışsa da, hastalık sınıflandırmalarından tam olarak çıkarılması kademeli olmuştur (Ritter ve Terndrup, 2002; Drescher, 2010). DSM-I'de (1952) “sosyopatik kişilik bozukluğu” kategorisi altında yer alan eşcinsellik, DSM-II'de (1968) bir cinsel sapma olarak sınıflandırıldı. 1970'lerde psikiyatri topluluğunda yüksek sesle ifade edilmeye başlanılan karşı görüşler üzerine oluşturulan çalışma gruplarının vardıkları kararlar APA kurullarında kabul edilerek 1973'te karar resmiyet kazandı. DSM-II'de eşcinsellik kategorisi yerini “cinsel yönelim bozukluğu” kategorisine bıraktı. Bu süreçte karara karşı çıkan uzmanların etkisiyle oluşturulan bu kategorinin geçerliği pratikte heteroseksüel yönelimi nedeniyle ruh sağlığı uzmanlarına başvuru olmadığı için tartışmalıydı. Bu nedenle DSM-III'te (1980) yerini “egodistonik eşcinselliğe” bıraktı. Belirgin hale gelmiş kendi cinsine yönelik uyarılmanın neden olduğu ruhsal sıkıntıyı kapsayan bu kategori, hemen tüm eşcinsellerin hayatlarının bir döneminde eşcinselliklerinin egodistonik olduğu bir aşamadan geçmeleri, toplumsal homofobi etkisiyle gelişen içselleştirilmiş homofobinin neden olduğu bir sıkıntının ruhsal bozukluk olarak tanımlanmasının yanlış olması gerekçeleriyle DSM-III-R'de (1987) tamamen terk edildi.

Lezbiyen, gey ve biseksüeller, en az heteroseksüeller kadar çeşitlilik gösterirler. Beklenen değişkenliğin farklı eşcinsellik alttipleri tanımlar bir örüntü sergilediğine ilişkin kanıt yoktur (Wilson ve Rahman, 2005). Farklı eşcinselliklerle ilgili yürütülen araştırmalar olmakla birlikte, eşcinsel bireylerde cinsel yönelim kimliği gelişiminin farklı aşamalarını bir sınıflandırma yöntemi olarak kullanmak yanlış olacaktır. Bu daha çok bir grup görme özürünün dokundukları farklı yerlerden

yola çıkararak bir fili farklı şekillerde tanımladığı bilinen öyküdekine benzer bir yöntem hatası olacaktır.

“Eşcinselliği heteroseksüellik gibi sağlıklı bir durum olarak tanımlamanın hiç bir bilimsel dayanağı yoktur.”

Eşcinselliğin heteroseksüellik gibi sağlıklı bir durum olarak tanımlamamanın hiçbir bilimsel dayanağı yoktur, bu yönde bilimsel olarak kabul görebilecek bulgusu olanların bunu kamuoyu ve bilimsel ortamlarla paylaşmalarını öneririz. Eşcinselliğin ruh sağlığı uzmanlığı alanında bir dönem hastalık olarak kabul edilmesinin heteroseksist önkabullerden öte bir dayanağı hiçbir zaman olmamıştır. Freud sonrası psikanalistlerce öne sürülen eşcinselliğin ruhsal mekanizmanın genel işleyişinde bozukluğa neden olduğu iddiası, terapistlerin kendilerine başvurmuş bireyler üzerinde yaptıkları gözlemlerden yola çıkarak yaptıkları genellemelere dayanmaktadır, bu nedenle bilimsel niteliği tartışmalıdır. Projektif değerlendirme yöntemleri ile yaptığı kontrollü çalışmayla eşcinsel ve heteroseksüel bireyler arasında farklılık olmadığını gösteren Evelyn Hooker bu önkabulleri tartışmaya açmış, seksoloji alanında yürütülen alan çalışmalarının (Kinsey raporları gibi) bulguları ve eşcinselliğin bir ruhsal bozukluk olmadığını kabul eden psikanalistlerin (Judd Marmor gibi) çabaları ile eşcinsellik ruhsal bozukluklar sınıflandırmasından çıkarılmıştır. Bu değişiklik psikiyatride hakim olan heteroseksist ideolojiye karşı bir girişim sonucunda olduğu için ideolojik olmakla eleştirilmektedir; ancak asıl bilimsel dayanaktan yoksun olan eşcinselliğin hastalık olarak değerlendirilmesidir.

“Psikiyatri ve psikolojinin eşcinselliğin hastalık olmadığını söylemeleri eşcinselliği teşvik eder.”

Diğer cinsel yönelimler gibi eşcinsellik de, irade ile yapılan bir tercih sonucu değildir. Teşvik edilebilir ya da teşvikler sonucu ortaya çıkabilir bir durum değil-

dir. Eşcinselliğin hastalık olarak kabul edilip edilmemesi kimsenin cinsel yönelimi üzerinde etki ederek, eşcinselliğin yaygınlığında bir değişikliğe neden olamaz, olmamıştır. Sadece psikiyatri/psikolojinin eşcinsel bireyler üzerinde oluşturulan homofobik baskı mekanizmasının payandası olmasına son vermiştir. Psikiyatr ve psikologların tutum ve söylemleri kimsenin heteroseksüel olmasına neden olmadığı gibi, kimseyi de eşcinsel kılacak güçte değildir.

“Eşcinselliğin hastalık olmadığı söylenerek tedavi ve yardım kapısı kapanmaktadır.”

Eşcinselliğin hastalık olmadığı yaygın olarak ifade edilse bile, homofobinin tek dayanağı psikiyatri olmadığı için, toplumlar arasında farklılıklar olmakla birlikte (ataerkillik açısından farklılıklar olduğu gibi ve büyük ölçüde paralel şekilde) heteroseksizm egemen ideoloji olma konumunu korumaktadır. Cinsel yöneliminin kendi cinsine dönük olma ihtimalini giderek artan şekilde hisseden eşcinsel bireyler cinsel yönelim kimliği gelişimi sürecine girerler. Eşcinsel cinsel yönelim kimlik gelişimi ile ilgili çok sayıda model literatürde mevcuttur (Cass, 1979; Cass, 1984; Troiden, 1989; Coleman, 1981/1982). Bu modellerin tümünde, bireyin kendi cinsine yönelik ilgisini fark etmesiyle belirginleşen, o zamana kadar geliştirmiş olduğu heteroseksüel kimlikle uyumsuzluk nedeniyle kafa karışıklığı yaşadığı, çevrenin homofobik tepkileri ve reddinden kaynaklanan korku, kaygı, suçluluk ve utanç duyduğu aşamalar tanımlanmıştır. Kişisel gelişim ve çevre ile etkileşimin imkan verdiği seyirde kişinin bütünlüklü bir kendiliğinin bir bileşeni olarak olumlu bir eşcinsel cinsel yönelim kimliği geliştirdiği gösterilmiştir. Ruh sağlığı çalışanlarının bu süreçte rolü kişiyi eşcinsel ya da heteroseksüel “yapmak” değil, karşılaştığı güçlükleri anlamasını, başatmesini kolaylaştırmak, kendini olduğu gibi kabullenmesini kolaylaştırmak, kendini homofobik tepkilere

karşı savunma becerilerini rasyonel şekillerde kullanıp, baskı ve inkar gibi mekanizmaların yersiz kullanımıyla yüzleştirme, gelişiminin doğal seyrini tamamlarken yaşının gerektirdiği olağan becerileri edinmesini desteklemektir (Düzyürek, 1997; Schneider ve ark, 2002). Bu süreçteki sorun alanlarının anlaşılması ve çözülmesiyle ilgili olarak ruh sağlığı çalışanlarına düşen müdahalelerle ilgili günümüzde kapsamlı bilgi birikimi oluşmuştur (Düzyürek, 1997; Schneider ve ark, 2002; Ritter ve Terndrup, 2002; Bieschke ve ark, 2007). Dolayısıyla, gelişim sürecinde yardım arayışı içinde olan eşcinsel bireylere ruh sağlığı çalışanlarının kapısı kapalı değildir. Geçen yıl Amerikan Psikoloji Birliği'nin yayınladığı bir raporda "tedavi" adı altında bu gelişim sürecine ket vurulması çabalarının (uygulayanlarca "onarım" tedavisi olarak isimlendirilen cinsel yönelimi değiştirmeye dönük girişimler) etkinlik ve olası zararları gözden geçirilmiş, uygun terapötik yanıtlarla ilgili öneriler sıralanmıştır, internetten rahatlıkla ulaşılabilmektedir (APA Task Force on Appropriate Therapeutic Responses to Sexual Orientation, 2009).

"Eşcinsellik, hayvanlara cinsel sevi (zoofili), eşya ya cinsel sevi (fetişizm) gibi bir cinsel sapma (parafili) olarak değerlendirilmelidir."

Parafili terimi cinsel dürtülerin nesnesi veya hedefi olarak sapkın veya zorlantılı davranış ve fantezinin varlığına işaret eder. DSM-IV-TR sapkın cinsel imge ve davranışların olağan dışı veya garip olması gerektiğini vurgulamaktadır. Doğru tanı parafilik fantezi ve törensel davranışın saptanmasına dayanır. Tanının konulabilmesi için cinsel uyarılmanın, sapkın fantezilerin davranışsal dışavurumu veya zihinsel tasarımı varlığına bağlı olması; bu davranış, cinsel dürtü ve fantezilerin klinik olarak belirgin sıkıntı ya da sosyal, mesleki veya işlevselliğin diğer önemli alanlarında bozukluklara yol açması gerekir.

Eşcinsellik 1968 yılı DSM-II basımında parafilili (egzibisyonizm, zoofili, transvestik fetişizm gibi) grubu ile cinsel sapma sınıflaması altında yer alsa da APA'nın 1973'te aldığı resmi kararlarla DSM-II'de eşcinsellik kategorisi parafilili sınıflandırmasından çıkarılmış ve yerini "cinsel yönelim bozukluğu" kategorisine bırakmıştır. Parafilili kategorisinden çıkarılmış olması şu nedenlere bağlıdır: 1) Eşcinsellerin temel düşlemleri heteroseksüellere benzer, genellikle garip ya da tuhaf değildir; 2) Eşcinsel dürtüler heteroseksüel dürtülerden farklı ölçüde zorlayıcı değildir; 3) Eşcinsel ve heteroseksüel davranışın parafililiklerde kaçınılmaz biçimde bulunduğu şekilde ritüelleşmiş ve stereotipik olması gerekmez; 4) Eşcinsel ve heteroseksüel bireylerin fantezi dünyaları parafililerde olduğu gibi fakirleşmemiştir; 5) Eşcinsel düşüncelerin zihinsel yaşamı değişmez biçimde ve aşırı olarak meşgul ettiği, herhangi bir eşcinsel etkinliği bastırmanın yüksek düzeyde kaygı veya disforik duygulanıma yol açtığı, veya eşcinselliğin heteroseksüellikten daha fazla bir oranda kişilik bozukluğu ile bağlantılı olduğu gösterilmemiştir; 6) DSM-IV-TR parafilili tanısı için 'karşılıklı, sevecen, sevgi içeren cinsel etkinlik kapasitesinin' olumsuz etkilenmesini bir gereklilik olarak ortaya koymaktadır. Bilindiği üzere eşcinsel ilişkiler tıpkı heteroseksüel ilişkiler gibi bu olumsuz etkilenmeleri taşımamaktadır.

"Eşcinselliğin hastalık olarak kabul edilmesi, tedavi girişimleri koruyucu ruh sağlığı kapsamında değerlendirilmelidir."

Koruyucu ruh sağlığı uygulamaları, hastalıklarla ilişkili risk etkenleri olduğu ve bunlara yönelik politikalar geliştirilmesi gerektiği düşüncesiyle yürütülen, ruhsal bozuklukların başlanmasının önlenmesi ya da geciktirilmesi, süresinin kısaltılması ve bozuklukla ilişkili yitiminin azaltılmasını amaçlayan çalışmalar bütünüdür (Aksaray ve ark, 1999). Lezbiyen, gey ve biseksüel bireylerin heteroseksüellerle karşılaştırıldığında, birin-

ci basamak sağlık hizmetlerine ruhsal sorunlarla daha sık başvurduğu, ruhsal bozukluklar, intihar ve madde kötüye kullanımı riskinin heteroseksüellerden yüksek olduğu gösterilmiştir (King ve Nazareth, 2006; King ve ark, 2009). Bu nedenlerle heteroseksüalite dışında cinsel yönelimi olan bireylere yönelik sağlık hizmetleri koruyucu ruh sağlığı çalışmaları alanında değerlendirilmelidir. Zira, çok sayıda çalışma bu bozuklukların varlığını yordayan etkenin cinsel yönelim değil kişilerin maruz kaldığı ayrımcılık ve baskı, sözel ve fiziksel şiddet, bulundukları bölgede hakim olan homofobik politika ve uygulamalar olduğunu göstermektedir (Diaz ve ark, 2001; Warner ve ark, 2004; Lewis, 2009). Yaftalama, önyargılar ve ayrımcılığın neden olduğu tehditkar ve stresli sosyal çevrenin ruhsal bozukluk yaygınlık ve şiddeti üzerinde etkisi azınlık stresi modeli ile açıklanmaktadır (Meyer, 2003). Ruh sağlığı çalışanlarının cinsel yönelim kimliği gelişimi sürecinde olumlayıcı terapi yaklaşımı ile lezbiyen, gey ve biseksüel bireylerle heteroseksizmin neden olduğu psikolojik sorunlarla başetme güçlerini desteklemeleri, içselleştirilmiş homofobinin ele alınması ve kamusal homofobik uygulamalara karşı durmaları önerilmektedir (Meyer, 2003; Herek ve Garnets, 2007; Matthews ve Adams, 2009).

“Homofobi yani eşcinselleri aşağılamak, dışlamak, şiddet uygulamak doğru değildir. Eşcinsellere saygı gösterilmeli ancak onaylanmadığı da belirtilmelidir.”

“Fobi” kavramı, tanımı açısından rasyonel (mantıklı ya da gerçekçi) olmayan ve yüksek düzeyli ürkme, korkma ve kaçınma davranışlarına neden olan yaşantıları tarifler. Bir kavram olarak homofobi ise, eşcinsellerden korku duyulması anlamında kullanılsa bile herhangi bir kişinin, kendisinin ya da bir başkasının eşcinsel duygular hissedebilmesi durumunda yaşadığı derin korkuyu tanımlar. Fobiler, nedenleri ve tedavi edilmeleri amacı ile ruh sağlığı alanında önemli bir yer tutar.

Çünkü sağlıklılık tanımı “uyumlu ve aksamayan” bir işleyişi de kapsar.

Homofobi ruh sağlığı alanında önceleri herhangi bir fobi gibi bireysel düzeyde ele alınmış ve herhangi bir fobi gibi üstesinden gelinmeye çalışılmıştır (Göregenli, 2003). Oysa sosyal psikologların ve konu ile ilgili çalışan bilim insanlarının çalışmaları homofobinin, sadece bireysel bir korku olmaktan öte toplumsal bileşenleri olduğunu ortaya koymuştur (Herek, 1984; Sakallı, 2002; Madureira, 2007). Örneğin bir toplumda etkin olan sistemler herhangi bir yaşantıyı, kötü, günah, ayıp gibi değerlendirmelerle ele alıyorsa, insanların bu davranışları yaparken kendileri ile çatışmaya girmeleri, dışlanmak veya cezalandırılmaktan korkmaları ve bu korku ile başa çıkamayacaklarını anladıklarında kaçınma ve ürkme davranışları geliştirmeleri kolaylıkla gözlenebilen bir süreçtir. Homofobi, heteroseksüel yönelimli bir kişide olabileceği gibi farklı cinsel yönelimi olan kişilerde de görülebilir. Kadın ya da erkek bir eşcinsel, bir biseksüel, bir travesti, transseksüel ya da aseksüel bireyler de homofobi geliştirmiş olabilirler.

Bir tutumun homofobik olduğunu söylediğimizde, eşcinsel insanlar hakkındaki önyargıların ve/veya ayrımcılığınvarlığından bahsetmiş oluruz. (Benzer bir şekilde transseksüel insanlara dönük önyargı ve ayrımcılık da transfobi olarak tanımlanır.) Bu durumda homofobiyi anlamak için önyargı ve ayrımcılık kavramlarına kısaca değinmek gerekecektir.

Önyargılar ortak bir niteliği bünyesinde barındıran bir insan topluğu hakkındaki düşünce kalıplarımızı anlatır. Önyargılar olumlu ya da olumsuz olabilirler. İnsanlar, olumlu ya da olumsuz olan bu önyargıları, karşılaştığı insanların gerçek özelliklerini anlayana kadar referans olarak kullanır. Ve çoğunlukla önyargı kalıpları yeni tanışılan insanı temsil etmez.

Homofobiyi anlamak için kullandığımız bir diğer kavram olan “ayrımcılık” ise kendi grubunun avantajla-

rını ön planda tutma ve/veya diğer grubun dezavantajlarını görmezden gelme eğilimimizdir (Göregenli, 2003). Ayrımcılık, bir gruba ait olarak algıladığımız insanlara karşı olan tutumlarımızda belirir. Oysa önyargı bir grup insana dair olan fikirlerimizdir. Buradan hareketle ayrımcılığı eyleme dökülen önyargı olarak tanımlarız. Önyargılarımızı oluşturan özsel inançlarımız zemininde, farklı gruplar arasında hiyerarşi oluşturmaya başladığımızda, örneğin cinsel yönelimlerden birinin diğerinden daha iyi, üstün, sağlıklı olduğunu kabul ettiğimizde, ayrımcılığa doğru ilk adımı atmış oluruz. Homofobiyi temelde, ister kişinin kendisinde olsun ister başka bir kişide rastlasın; sapık, günahkâr, ahlaksız, kaçınılması ya da yok edilmesi gereken eşcinsellik algısı için kullanıyoruz. Belirli bir cinsel yönelimin diğerinin “onaylamak”, “hoşgörmek” eyleminin nesnesi olarak kabul etmek, aralarında bir hiyerarşik ilişki kurmaktır. Dolayısı ile eşcinsellik bir normdan (geçerli kabul edilen bir doğrudan) sapma olarak algılandığında homofobi ortaya çıkar. Homofobi kendisini her zaman ölüme kadar varan fiziksel şiddet, aşağılama, küfür, mizah yolu ile sözel şiddet ya da yok sayma ile göstermez; bu homofobik eylemlerin öncülü olan homofobik bilişler de homofobi kapsamındadır.

Eşcinselliğin saptığı norm ise ‘heteroseksüel olma’ normudur. Bu durumda homofobiyi anlamaya çalışırken heteroseksizm adını verdiğimiz yeni bir kavrama ihtiyacımız vardır. Gordon Marshall, ‘Sosyoloji Sözlüğü’nde heteroseksizmi, heteroseksüelliğe atfedilen ayrıcalıklı konum ve toplumsal pratikler olarak tarifler. Bu tanım, heteroseksüellerin toplumsal avantaj ve üstünlüklerine, heteroseksüeller için kazanımları olan toplumsal uygulamalara yani bu konudaki olumlu önyargılara dikkatimizi çeker. Kuşku yok ki heteroseksizm kavramına duyulan ihtiyacın kaynağı, toplumun sadece heteroseksüel bireylerden oluşmadığı gerçeği ama heteroseksüel insanlardan oluştuğu ya da oluşması gerektiği ideolojisidir.

Heteroseksizm kavramı doğal olarak heteronormatiflik dediğimiz normlarını (geçerli doğru kabul edilen kurallarını) heteroseksüellikten alan bir diğer kavramla karşılaşmamızı sağlar. Heteronormatiflik, farklı cinsel yönelimi olan insanlara heteroseksüel gibi davranmaları yönünde dayatılan kuralları tanımlar. İlginç olan heteronormatif dayatmalarının sadece farklı cinsel yönelimi olan insanlara değil heteroseksüellere de dayatılmasıdır.

Özetlersek; homofobi, diğer fobiler gibi bireysel bir korku olmaktan öte eşcinsellik hakkındaki önyargılı fikirler ve ayrımcı tutumlar nedeniyle insanların eşcinsellikten duyduğu korku olarak tanımlanabilir. Tarihsel kayıtlar, güncel araştırmalar ve farklı toplumsal yapılanmalara dair gözlemlerimizden hareketle söyleyebileceğimiz; müdahale edilmesi gerekenin eşcinsel olmak değil homofobi yani bu korkunun altında yatan toplumsal zemin ile bireysel farklılık arasında kurulan ilişkinin niteliği olduğudur. Çünkü insanlar önyargı ve ayrımcılığa maruz kalmadıkları takdirde heteroseksüellik dahil tüm cinsel yönelimleri ile sağlıklı, mutlu ve üretken bir şekilde yaşayabilirler.

“Gelecek kuşaklar arasında eşcinselliğin artmaması için sağlık ve eğitim politikalarında düzenlemeler yapılmalıdır.”

Mevcut sağlık ve eğitim politikaları kişilerin cinsel yönelimlerinin heteroseksüel, eşcinsel, biseksüel olarak belirlenmesinde rol oynamamaktadır. Eğitim sistemi heteroseksüellik dışındaki cinsel yönelimleri görmezden gelmekte, yok saymakta, eğitim pratiğinde eşcinsellik aşağılama, mizah ve genel kabul görenden farklılık gösteren bireylerin baskılanması dışında gündeme gelmemektedir. Bu tutumun eşcinselliği ortadan kaldırmadığı ve daha katı uygulandığında da kaldıramayacağı (İran örneğinde olduğu gibi), aksi yönde eşcinselliği olumsuzlamayan bir yaklaşımın da eşcinselliğin toplumdaki yaygınlığını arttırmadığı (Avrupa ve Kuzey

Amerika'da eşcinselliğe toplumsal yaklaşımın değişmesine rağmen yaygınlıkta artış görülmemesi örneğinde olduğu gibi) bilinmektedir. Eğitim ve sağlık uygulamalarında homofobik tutumlar, eşcinsel bireylerin açılma süreçlerini baskılamakta, kendilerini açık olarak var etmelerine engel olmaktadır. Dolayısıyla artan ya da azalan eşcinsellik değil, eşcinsellerin görünürlüğüdür.

Eşcinselliğin görünür hale gelmesinden kaygı duyulmasının altında, eşcinselliğin model alınarak yaygınlaşabildiği miti yatmaktadır. Çocuk gelişiminde rol model alma çocuğun davranışları, dünyayı adlandırışı ve dış dünya ile nasıl ilişki kuracağı konusunda etkili olmakta ancak cinsel yönelim üzerinde etkili olmamaktadır. Bununla ilgili en doğrudan kanıtlar gey ve lezbiyenlerin ebeveyn oldukları ailelerle yapılan çalışmalardan edinilmektedir (Gottman, 1989; Flaks ve ark, 1995; Bailey ve ark, 1995; Golombok ve Tasker, 1996). Ebeveyni lezbiyen veya gey olan çocuklarla ondört yıla varan izlem süreleriyle yapılan kontrollü çalışmalarda, cinsel kimlik, cinsel yönelim ve sosyal uyumla ilgili heteroseksüel ve eşcinsel ebeveyni olan çocuklar arasında farklılık saptanmamıştır. Çocuklar arasındaki tek fark lezbiyen anneler tarafından yetiştirilen çocukların kendi cinsiyetlerinden ya da karşı cinsiyetten biri ile cinsel yakınlık kurabilecekleri fikrine, anneleri heteroseksüel olan çocuklardan daha toleranslı yaklaşımları olarak bulunmuştur (Golombok ve Tasker, 1996). Bu nedenle “gelecek kuşaklar arasında eşcinsel tercihlerin artmaması” şeklinde ifade edilen kaygı, insan davranış bilimlerinin gözlemleri ile uyuşmamakta, sadece cinsel azınlık olan bireyleri kısıtlamak ve yok etmek amacını taşıyan bir önyargıyı temsil etmektedir.

Bu ifade heteroseksüel anne babaların nasıl olup da gey, lezbiyen, biseksüel, transseksüel ya da travesti çocuklara sahip olduklarını açıklamak konusunda ise oldukça yetersiz ve güncel araştırmalar tarafından çürütülmüş bir bakış açısidir. Güçlü anne, zayıf baba miti,

çocuğun cinsel yönelimi üzerinde etkili olduğu kanıtlanmış bir gerçek değil, eşcinselliği açıklamak için psikanalizin erken döneminden kalma, halen psikanaliz çevrelerinde yaygın kabul görmeyen bir iddiadır. Ayrıca kusurlu ve hasta saydığı cinsel azınlık bireylerin varlığını açıklamak için anne-babaları suçlu ilan etmekte ve onları da “yetersiz ebeveynlik yaptıkları” gerekçesi ile cezalandırmakta, dışlamakta ve gizlenmelerine ya da “Ahmet Yıldız” olgusunda olduğu gibi çocuklarını öldürmelerine sebep olmaktadır.

Dikkat çeken bir önemli nokta ise bu zihniyetin, sebep olduğu cinayet/ler nedeniyle hiçbir vicdani sorumluluk hissetmemesi ancak suskun (ve muhtemelen memnun) bir şekilde ortalıktan sıvışmasıdır. Ancak cinsel azınlık varlığından söz edilince yine aynı strateji ile bir araya gelip ve aynı argümanı ile nefret ve ayrımcılık saçmakta hiçbir sakınca görmemektedir. İronik olan ise, gerektiğinde bilimsel bir yetkiyi kullanarak, gerektiğinde dini hassasiyetleri öne sürerek, gerektiğinde ideolojik kökenlere gönderme yaparak ileride yaratmaya çalıştığı barışçıl ve mutlu dünyayı kendi elleri ile yok etmesidir.

OKULDA LGBT ÖĞRENCİLER ve AİLELERİ İLE ÇALIŞMADA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

ERGEN ÖĞRENCİ

Kişi içinde bulunduğu durumu tanımlamakta zorlanabilir ve bir karmaşa yaşayabilir. Yakın çevresinde kendini ifade edebileceği bir alan olmaması durumunda içedönük bir tutum sergileyebilir ve duygusal olarak yıpranabilir.

Ne yapılabilir?

Kendini anlama ve tanımlama süreci uzun sürebilir. Bu süreç içerisinde öğrenci adına öğrenciye dönük tanımlama yapmaktan kaçınılmalı, kendisi yaşadığı durumu ifade etmediği sürece ifade etmek zorunda bırakılmamalıdır. Eğer öğrenci konuyla ilgili bilgiye ihtiyaç duyduğunu ifade ederse bilimsel, yönlendirici olmayan açıklamalar yapılabilir. Öğrenciyi bu süre içinde desteklemek, yönlendirici olmayan bir iletişim kurmak ve sürdürmek ve varsa, bulunduğu ortamdaki (sınıf vb) negatif yaklaşımları engellemek gerekmektedir.

Kendini net olarak ifade etse bile yaşadığı sosyal çevrede var olan LGBT kişilere yönelik negatif önyargı ve davranışlar nedeniyle kendini kabullenmekte ve kendine yönelik saygısını korumakta zorlanabilir.

Ne yapılabilir?

Öğretmen ile yaşanan düzenli ve destekleyici bir paylaşım kişiyi daha güçlü kılmaktadır. Destekleyici olmalı, yönlendirici olmayan bir iletişim kurulmalı, yaşadığı duygusal/psikolojik sorunları ifade edebileceği ve böylelikle nefes alabileceği bir alan yaratılmalı. Kendi-

ne yönelik saygısını güçlendirici, özgüvenini geliştirici etkinlikler, kişisel gelişimini hızlandıracak çalışmalar yapılabilir.

LGBT öğrenci okul içinde kimliği nedeniyle öğretmenler tarafından dışlanabilir ya da akran zorbalığına, tacize maruz kalabilir. Tüm bunlar, kendini yalnız ve güvensiz hissetmesine, farklı sorunlar yaşamasına neden olabilir.

Ne yapılabilir?

Öğrencinin bulunduğu sınıfta Akran Zorbalığı, Toplumsal Cinsiyet, Ayrımcılık, Dışlama, İnsan Hakları vb. konulara yönelik farklı çalışmalar yapılabilir. Zorbalık yapan öğrencilerle ayrı bir çalışma yapılabilir. Öğretmenlere yönelik LGBT Öğrenciler ile ilgili bir eğitim düzenlenebilir. Öğrencinin zorluklarla başa çıkma becerisini güçlendirici bireysel çalışmalar yapılabilir. Okulda dışlayıcı tutumlara ve zorbalığa maruz kalan LGBT öğrenciyi korumak ve gerekli önlemleri almak önceliklidir. Öğrencinin kendi sınıfındaki öğrenciler ve öğretmenlerden öğrenciyi zorbalıklardan koruma noktasında destek alınabilir.

ERGENİN AİLESİ

LGBT öğrenci, ailenin yapısı, kabullenmeme olasılığı vb. nedenlerden dolayı ailesine açıklama yapmamış olabilir. Bu durum kendini yalnız ve güvensiz hissetmesine neden olabilir.

Ne yapılabilir?

Böyle bir durumda aile ile görüşme yaparken öğrenci adına açıklama yapılmamalıdır. Öğrenci, ailesine açıklama yapmaya zorlanmamalıdır. Okulda öğrencinin yaşadığı herhangi bir sorun ile ilgili görüşüldüğünde aile, söz konusu sorunu çözebilecek ve öğrencinin kimliğine vurgu yapmayan önerilerle bilgilendirilmelidir. Eğer varsa, aile üyelerinden, LGBT öğrenciyi diğer

aile bireylerine karşı destekleyebilecek kardeş, akraba vb. ile iletişime geçilebilir, çalışmalara dahil edilebilir.

Aile bir şekilde öğrenebilir. Kabullenmekte zorlanabilir. Öğrenciye şiddet uygulayabilir ya da dışlama, evden kovma gibi davranışlar sergileyebilir.

Ne yapılabilir?

Ailenin kabullenmesi ve destek olması farklı nedenlerden dolayı zor olabilir. Öncelikli olarak aileyi doğru bilgilendirmek gerekir. LGBT kişiler ile ilgili bilimsel ve yönlendirici olmayan bilgiler verilmesine dikkat edilmelidir. Ailenin hemen kabullenmesini beklemek gereklidir. Bu süreç içerisinde aileye sürekli destek verilmelidir. Ailenin şiddet uygulamasını, dışlamasını engelleyici çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmaların, ailenin, çocuğu kabullenmesi ve korumaya başlamasını sağlamaya dönük bir şekilde yürütülmesi gereklidir.

KÜÇÜK YAŞTAKİ ÇOCUKLARDA

Geleneksel rol modellerinden oldukça etkilenen küçük çocuklar, farklı olduğu için LGBT çocuğu dışlayabilir ya da zorbalık içeren davranışlar sergileyebilirler. Bu nedenle okul ve okuldaki sosyal çevre çocuk için korkutucu ve duygusal açıdan zorlayıcı bir hale gelebilir. Küçük yaştaki çocuklar, kişiler arası ilişkiler alanında deneyim kazanmaya henüz başladığından bu dışlama ve zorbalıkla nasıl başa çıkabileceği konusunda gerekli donanıma sahip olmayabilir. Bu durum, çocuğun doğal gelişim sürecini olumsuz etkilediğinden içedönük bir tutum sergileyebilir ve duygusal olarak yıpranabilir.

Ne yapılabilir?

Çocukla yakın iletişim kurulmalı. Sahip olduğu özellikleri ya da davranışları vurgulamayan, koşulsuz kabul iletileri içeren bir iletişim biçimi olmasına dikkat edilmelidir.

Okulda karşılaştığı zorbalık ve dışlamalarla baş edebilmesini sağlayacak yaşam becerileri geliştirme çalışmaları yapılabilir.

Çocuğun sınıfında Toplumsal Cinsiyet, Ayrımcılık, Dışlama, İnsan Hakları vb. konularda etkinlikler yapılabilir.

KÜÇÜK YAŞTAKİ ÇOCUĞUN AİLESİ

Küçük yaştaki çocuğun ailesi ile görüşürken hemen çocuk adına açıklama yapılmamalıdır. Eğer Ailenin çocuğa dönük farkındalık düzeyi yüksek değilse bu farkındalığı arttıracak çalışmalar yapılabilir. Aile, bir biçimde, çocuğun özelliklerine yönelik tanımlamaları kısmen yapıyorsa görüşmeler bu konu üzerinden yapılandırılabilir. Aileler, kabullenmekte zorlanabilirler. Her şeyden önemlisi büyük bir korku hissedebilirler. Çocuğun yaşı küçük olduğu için tedavi etme, yaşı ilerledikçe bu özelliklerini kaybedeceğine inanma, ev içinde çocuk için katı kurallar koyma, ceza vb. davranışlar sergileyebilirler.

Ne yapılabilir?

Öncelikli olarak aileyi doğru bilgilendirmek gerekir. LGBT kişiler ile ilgili bilimsel ve yönlendirici olmayan bilgiler verilmesine dikkat edilmelidir. Ailenin hemen kabullenmesini beklememek gereklidir. Bu süreç içerisinde aileye sürekli destek verilmelidir. Ailenin şiddet uygulamasını, dışlamasını engelleyici çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmaların, ailenin, çocuğu kabullenmesi ve korumaya başlamasını sağlamaya dönük bir şekilde yürütülmesi gereklidir.

REHBER ÖĞRETMEN/ SINIF-ŞUBE ÖĞRETMENİ'NE ÖNERİLER

Okulda LGBT öğrenci olsun ya da olmasın, öğretmen olarak kullanılan dile dikkat etmek gerekir. Cinsiyetçi, dışlayıcı ifadelerden kaçınmak, LGBT öğrenci ile ilgili öğretmenler odasında, sınıfta ya da herhangi bir yerde yapılan olumsuz, dışlayıcı şaka, lakap takma vb. durumlara müdahale etmek ve uygun bir biçimde tepki göstermek gerekir. LGBT öğrenci böyle bir durumla karşılaştığında öğretmenin hemen müdahale etmesi, öğrencinin kendini biraz daha güvende hissetmesine yardımcı olacaktır. Diğer öğrenciler açısından ise dışlayıcı olmayan kabullenici bir yaklaşıma şahit olmaları kendilerini sorgulamalarına yardımcı olacaktır.

LGBT öğrencinin okulda karşılaştığı zorbalıklara ve tacize okul idaresi ve diğer öğretmenlerin de desteğini alarak hemen müdahale etmelidir. Bu konuyla ilgili öğretmenlere yönelik bir eğitim düzenlenebilir. Bu hem öğretmenlerin doğru bilgilenmesine ve dolayısı ile önyargılarının giderilmesine hem de öğrencinin sosyal destek alanının genişlemesine yardımcı olacaktır.

Farklı Eğitim kademelerinde okuyan çocukların ihtiyaçları farklı olduğundan, çalışmaların bu ihtiyaçlar üzerinden şekillendirilmesi gerekir. Yapılan tüm çalışmalarda izleme ve süreklilik çok önemlidir. Çocuklarla yapılabilecek örnek çalışmalar aşağıda yer almaktadır.

Ergen Çocuklar İçin:

Bireysel Görüşmelerin İçeriği

- Bilimsel bilgi verme ve LGBT STÖ'ne yönlendirme
- Özgüven ve özsaygı gelişimi
- Kişiler arası iletişim becerileri
- Aile içi iletişim ve ilişkileri geliştirme

- Hayır diyebilme
- Zorbalıkla baş etme

Aile ile görüşmelerin içeriği

- Ailenin farkındalık düzeyini geliştirme
- Bilimsel bilgi verme ve LGBT STÖ'ne yönlendirme
- Aile içi iletişim ve ilişkileri geliştirme
- Yetkin Ana-Baba tutumları geliştirme

Çocuğun Sınıfında Yapılabilecek Çalışmalar

- Grup Rehberliği etkinlikleri
- Zorbalıkla baş etme
- Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet eşitliği
- Ayrımcılık
- İnsan Hakları

Küçük Yaştaki Çocuklar İçin:

Bireysel görüşmelerin içeriği

- Özgüven gelişimi
- Kişiler arası iletişim becerileri
- Hayır diyebilme
- İyi dokuma-Kötü dokunma eğitimi
- Zorbalıkla baş etme

Aile ile görüşmelerin içeriği

- Ailenin farkındalık düzeyini geliştirme
- Bilimsel bilgi verme ve LGBT STÖ'ne yönlendirme
- Aile içi iletişim ve ilişkileri geliştirme
- Yetkin Ana-Baba tutumları geliştirme
- Çocuk gelişimi

Çocuğun Sınıfında Yapılabilecek Çalışmalar

- Grup Rehberliği etkinlikleri
- Zorbalıkla baş etme
- Kendini ve başkalarını tanıma, farklı özelliklerini kabul etme
- Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet eşitliği
- Ayrımcılık
- İnsan Hakları

EĞİTİMDE
GİNCİSEL
AYRIMCILIGINA KAYIR

Homofobi ve Transfobi
Karşıtı Öğretim

**“NE KİTAPSIZ NE KEDİSİZ
NE KAOS GL’SİZ”**

Bilge Karasu

**1 YILLIK ABONELİK
SADECE 25 LİRA**

abone@kaosgl.org

LGBT öğrenci, öğrencinin ailesi ve öğretmenleri ile ayrı ayrı ya da birlikte yapılacak doğru çalışmalar, kişinin eğitim yaşamını daha iyi ve sağlıklı sürdürmesine yardımcı olacaktır.

Okullarda danışan veya zorla servise getirilen öğrencilerin durumları hak temelli ele alınmalı. Aile ve okul yönetimi kısıkacında kalabilecek öğrencilerin korunması yönünde danışmanlık verilmeli. Kişinin kendi kararını kendinin verebilmesi için danışan çocuğa saygı duyulmalı, onurlu bir şekilde hizmet alma olanağı sunulmalı...

Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, 29/12

Demirtepe / Kızılay - Ankara

Telefon: +90 312 230 0358 Faks: +90 312 230 6277

E-posta: kaosgl@kaosgl.org egitim@kaosgl.org

www.kaosglderneği.org

kaosgl.org kaosgldergi.com antihomofobi.org